

Visie aanpak drankverpakkingen in zwerfafval

November 2023

Aanleiding

Ruim een derde (35,2%) van het zwerfafval in Nederland bestaat uit drankverpakkingen (landelijke zwerfafvalmonitor 2022). Door de invoering van statiegeld op plastic flesjes en blikjes zijn er stappen gezet om de hoeveelheid zwerfafval te verminderen. Doel is de hoeveelheid blikjes en flesjes in het zwerfafval met 70-90% te verminderen. Het bedrijfsleven is daarnaast verplicht om 90% van de blikjes en plastic flessen in te nemen. Deze verplichtingen worden nog niet gerealiseerd. Vorig jaar is 68% van het aantal plastic flessen (groot en klein) ingeleverd en is het aandeel plastic flessen in het zwerfafval met 51% verminderd. Staatssecretaris Heijnen vindt dat teleurstellend. Het Verpakkende bedrijfsleven is gevraagd met een helder plan komen hoe het de doelstelling van 90% inname alsnog haalt.

Gemeenten hebben de zorg voor een schone openbare ruimte en zijn gebaat bij het welslagen van het beleid ten aanzien van drankverpakkingen. Voorkomen dat drankverpakkingen in het zwerfafval belanden door statiegeld beperkt de inzet en inspanningen van gemeenten. In deze notitie geven zij hun visie op de aanpak van zwerfafval door drankverpakkingen. Eerst schetsen we de huidige situatie.

Huidige situatie

Met betrekking tot drankverpakkingen in de brede zin van het woord constateren we het volgende:

1. Een deel van de drankverpakkingen die op de markt komen is niet goed recyclebaar en/of herbruikbaar (drankenkartons en knijpzakjes).
2. Een aanzienlijk deel (74%) van de drankverpakkingen aangetroffen in het zwerfafval heeft nog geen statiegeld (Zwerfinator) Het gaat dan om:
  - plastic flesjes met zuivel, sap of alcohol,
  - 'oude voorraden' en buitenlandse merken plastic flesjes en blikjes,
  - drinkzakjes, drinkpakken en -pakjes, glazen flessen en flesjes/gesloten bekers voor koude drankjes.
3. Een deel van de plastic flesjes met statiegeld heeft etiketten die makkelijk loslaten waardoor de streepjescode niet kan worden gescand (Zwerfinator).
4. Niet alle drankverpakkingen met statiegeld hebben een duidelijk zichtbaar statiegeldlogo (formaat en/of kleur).
5. Blikjes met statiegeld zijn niet afsluitbaar waardoor een deel van de mensen ze ongemakkelijk/ te vies vinden om mee te nemen.
6. Gedeukte drankverpakkingen met statiegeld (bijvoorbeeld opgeraapt van straat) zijn te beschadigd om in te leveren (13%, Zwerfinator).
7. Blikjes en flesjes met statiegeld worden bewust achtergelaten in de openbare ruimte of speciale voorzieningen voor mensen met weinig geld. Dit levert extra overlast op.
8. Nog te veel drankverpakkingen met statiegeld belanden op straat of in een prullenbak.
9. Tegelijk is er een groep vrijwilligers of statiegeldzoekers ontstaan die deze drankverpakkingen met statiegeld (deels) weer opruimen en zo bijdragen aan meer recycling en schonere straten.
10. Een deel van de statiegeldjagers zoekt in afvalbakken of in PMD-zakken naar flesjes en blikjes met statiegeld en veroorzaakt zo schade en extra zwerfafval.
11. Om dit laatste te voorkomen introduceren gemeenten extra maatregelen (bijvoorbeeld doneerringen). Het realiseren van deze maatregelen en het opruimen van zwerfvuil door statiegeldjagers kost gemeenten geld.
12. Bij het inleveren van statiegeldflesjes en -blikjes ontstaan files bij inleverpunten vanwege het extra aanbod en de beperkte inlevermogelijkheden. In slechts 4.150 van de innamepunten krijgen consumenten statiegeld terug. De overige 28.650 innamepunten zijn vrijwillige innamepunten. Van alle ingezamelde flesjes komt slechts 3,6% terug via de vrijwillige innamepunten. De huidige innameapparaten kunnen geen grote aantallen blikjes tegelijk aannemen.
13. Het huidige statiegeldsysteem zorgt ervoor dat veel geïnd statiegeld niet wordt teruggegeven aan de consument. Alleen al voor de kunststofflessen levert dit het bedrijfsleven een inkomstenbron op van jaarlijks 84 miljoen euro (Recyclenetwerk). Inclusief de niet ingeleverde blikjes kan dit oplopen tot wel 200 mln. per jaar.

Gewenste situatie

1. De invulling van het statiegeldsysteem zorgt ervoor dat de consument voldoende capaciteit (kennis) en gelegenheid (o.a. innamepunten) heeft en wordt gemotiveerd (intrinsiek of financieel) drankverpakkingen met statiegeld in te leveren en niet in de openbare ruimte weg te gooien of in prullenbakken achter te laten. Dit voorkomt opruimen door gemeenten/statiegeldzoekers, vermindert de hoeveelheid afval in afvalbakken, stimuleert de circulaire economie en zorgt ervoor dat gemeenten niet hoeven te investeren in aanvullende 'pleisters' zoals doneerringen.
2. Alle drankverpakkingen die op de markt worden gebracht:
  - a. Zijn op zo kort mogelijke termijn volledig recyclebaar en bij voorkeur herbruikbaar (hoger op R-ladder). Wat ons betreft hoeven we niet te wachten op Europese regelgeving daaromtrent.
  - b. Hebben statiegeld zodat het voor de consument duidelijker is en producenten geen reden hebben om hun drankverpakking om te zetten naar een variant zonder statiegeld (substitutie).
  - c. Zijn eenvoudig afsluitbaar zodat mensen ze zonder ongemak mee naar huis kunnen nemen;
  - d. Hebben etiketten o.i.d. die op de verpakkingen aanwezig blijven zodat deze hun waarde niet verliezen en inleverbaar blijven;
  - e. Hebben een uniform statiegeldlogo dat zeer duidelijk zichtbaar is.
3. Het statiegeldsysteem voorziet in voldoende goed functionerende statiegeldapparaten bij supermarkten, treinstations, sportlocaties, fastfoodrestaurants en andere plekken waar je flesjes en blikjes kan kopen (verkooppunt = inleverpunt). Deze staan waar mogelijk bij de ingang van de winkels zodat mensen die alleen drankverpakkingen inleveren er niet de hele winkel mee door hoeven te lopen. (Dit is in Duitsland nu vaak al de praktijk).
4. Het aantal innamepunten waar consumenten statiegeld terugkrijgen wordt vergroot waarbij gezocht wordt naar private locaties en niet in de openbare ruimte. Dit gaat de verloedering van de openbare ruimte tegen, zorgt voor een sterkere sociale controle rondom de innamepunten en maakt het duidelijker voor inwoners. Gedeukte of platte blikjes of flessen met een goed leesbare barcode kunnen eventueel bij de servicebalie worden gescand en ingeleverd.
5. Het statiegeld dat wel wordt geïnd en niet wordt teruggegeven aan de consument wordt geïnvesteerd in optimalisatie van het statiegeldsysteem, gebruikt als dekking om overlast die gemeenten ervaren te bekostigen en wat overblijft moet worden afgedragen aan de rijksoverheid.
6. In toekomstige wetgeving wordt ontduikgedrag door de verkoop van 'oude voorraden' of buitenlandse merken voorkomen.

Deze visie is opgesteld door de Expertgroep zwerfafval van VNG/NVRD waarin zitting hebben de gemeenten Venlo, Groningen, Eindhoven, Maastricht, Hengelo, Bronckhorst, Amsterdam, Rotterdam en Den Haag en de publieke afval- en reinigingsbedrijven ROVA (voor 23 gemeenten) en ACV-groep (voor 5 gemeenten).